Mihail Sadoveanu şi revista „Însemnări Ieşene”

Mariana FLAIŞER

Key-words: *reverberation, 24th June, notes, neologisms*

Mihail Sadoveanu a avut încă din tinereţe o activitate publicistică prodigioasă colaborând la diferite ziare şi reviste, mai întâi din oraşul natal apoi din Iaşi şi Bucureşti[1]. Trebuie menţionat şi faptul că Sadoveanu se înscrie în peisajul presei interbelice drept fondator al unor jurnale literare, unele dintre acestea având existenţă efemeră, altele rezistând în timp şi având ecouri puternice în cultura românească.

Dintre revistele apărute prin străduniile lui Sadoveanu amintim: „Răvaşul Poporului” (1907, în colaborare cu Artur Gorovei), „Cumpăna” (revistă în colaborare cu D. Anghel, St.O Iosif şi Ilarie Chendi 1903), „Însemnări literare” (1919), „Lumea-bazar săptămânal” (1924, cu G. Topârceanu) şi „Însemnări ieşene” (1936–1940, cu G. Topârceanu şi Gr.T. Popa, la Iaşi).

În anul 1939, când lui M. Sadoveanu i se acordă titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii Al.I. Cuza din Iaşi, revista „Însemnări ieşene” consacră un întreg număr (nr. 5) personalităţii scriitorului. Cu acest prilej, Gr.T. Popa scrie despre rolul lui M. Sadoveanu în apariţia revistei.

Se dorea ca „Însemnări ieşene” să fie o

> mare revistă literară şi ştiinţifică, prin ajutorul căreia cuvântul omului să fie iar ascultat şi, în acelaşi timp, revista urma să umple golul lăsat de „Viaţa românească” (Popa 1939 : 313).

Cu toate că a avut o apariţie de scurtă durată (1936–1940), se poate aprecia că revista „Însemnări ieşene” a reprezentat pentru acea epocă, dar şi pentru cititorul de azi care are curiozitatea de a deschide oricare dintre numerele ei (revista apărea iniţial bilunar, apoi lunar), un moment semnificativ în cultura românească. Programul revistei creionat cu fermitate de spiritele directoare ale publicaţiei lui Sadoveanu – G. Topârceanu, Gr.T. Popa, M. Codreanu –, prevedea ca revista să fie obiectivă, cu o orientare generală spre cultură şi mai ales să aibă „o completă independenţă faţă de curentele sociale şi politice ale timpului” (Popa 1938: 542–544).

Între revistele vremii, „Însemnări ieşene” urma să dea:

[1] Despre istoricul activităţii publicistice a scriitorului, vezi, printre alte lucrări, Sadoveanu 1960 (*Prefaţa* semnată de Savin Bratu).

BDD-A945 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:18 UTC)

> spiritului românesc o informaţie cât mai completă dar sobră din toate domeniile de cunoştinţe umane şi [să ridice] acelaşi spirit în sfere cât mai înalte prin producerea unei literaturi care să impună sentimentul frumosului (Popa 1938: 542–544).

Sadoveanu ar fi dorit ca revista să se numească „Dacia", nume care „ar indica oarecum şi ţelul suprem al revistei: *unificarea sufletească a Românilor*" (Popa 1939: 314). Sadoveanu era de părere că scriitorii care vor colabora la „Însemnări ieşene" „trebuie să formeze o mare familie intelectuală, iar acei care vor găsi că nu pot colabora se vor retrage" (Popa 1939: 314), idee care aminteşte de sloganul junimiştilor „entre qui veut reste qui peut".

Aspiraţiile scriitorului în ceea ce priveşte revista erau ambiţioase:

> […] o revista mare care să cuprindă toată mişcarea intelectuală a ţării şi pe cea străină. Pe lângă partea originală trebuie să fie şi o parte considerată informativă unde să fie analizată toată mişcarea ştiinţifică şi literară românească (Popa 1939: 314).

Aceste convingeri şi aspiraţii sunt, în mare măsură, elemente constante ale gândirii marilor cărturari români. Urmărind coordonatele precizate în programul revistei, este firesc ca în paginile „Însemnărilor ieşene" să se publice literatură (publicau M Sadoveanu, G. Topârceanu, Otilia Cazimir, G. Lesnea, N. Ţaţomir etc.), să existe cronici plastice, teatrale şi muzicale. Erau semnalate şi recenzate apariţii editoriale importante din diferite domenii ştiinţifice, apăreau comentarii şi articole care vizau domeniul medical, al economiei, al învăţământului etc.

Sadoveanu la „Însemnări ieşene"

> a selecţionat material, a făcut corecturi pentru a stabili o anumită ortografie, a scris literatură şi articole diverse, a făcut recenzii. Mereu era când la tipografie, când la redacţie (Institutul de Anatomie) (Popa 1939: 320).

Multe dintre articolele literare şi ale colaboratorilor lui M. Sadoveanu se dovedesc de o extraordinară actualitate. Coincidenţă sau nu, în timpul apariţie revistei „Însemnări ieşene" peste România se abătuse spectrul crizei economice. Referitor la acest aspect M. Sadoveanu scrie în articolul *Războiul din Africa* următoarele:

> [...] criza actuală a Europei, a unei Europe care nu-şi poate găsi salvarea decât într-o reculegere, în bunuri spirituale create de ea… Nu poftesc ca alcătuirea noastră socială şi de stat să fie detracată din nou cu doctorii de imitaţie (Sadoveanu 1936a: 42).

Preocupat de criză şi de soarta ţăranului român în condiţiile economiei interbelice, economie care pare că nu diferă de cea de astăzi, Sadoveanu face următoarea afirmaţie:

> Satul românesc neadaptat la mediul economic actual nu produce după cerinţele pieţii, a rămas la aceiaşi rutină a necesităţilor domestice, producţia totală a ţării a scăzut nemaipomenit calitatea cerealelor săteanului inferioară… Plugarul a rămas refractar ideii de cooperaţie (Sadoveanu 1936d : n. 5).

În acelaşi sens, articolele în care probleme precum starea dezastruoasă a drumurilor, situaţia confuză şi nesigură din învăţământ, neajunsurile din turism întregesc imaginea României interbelice, făcându-ne să ne gândim din nou la situaţia

BDD-A945 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:18 UTC)

României de azi, dovedindu-se că nimic nu e nou sub soare. Privitor la turismul din anul 1936 Sadoveanu notează:

> Îmi închipui că se vor face şosele bune şi ospătării nu prea scumpe, că se vor dizolva la timp asociaţiile de jaf la drumul mare, că fiscul nu se va amesteca prea mult, că poliţiştii şi vameşii vor deveni mai politicoşi (Sadoveanu 1936b: 88–89).

Multe dintre povestirile lui Sadoveanu au ca punct de plecare poveşti de vânătoare, cunoscută fiind pasiunea scriitorului pentru acest sport. În articolul *Mic prospect pentru amatori vânători şi pescari*, Sadoveanu pledează pentru respectarea regulilor jocului şi confruntarea vânătorului cu vânatul:

> În ţările europene vânatul e destul de rar, jandarmi, guarzi, legi represive, greutăţi, obligaţii, taxe îşi dau mâna spre a face din aceste îndeletniciri barbare o iluzie civilizată […] sub acest raport România e raiul vânătorilor (Sadoveanu 1936e : 475–478).

Citind acest comentariu, ne revine în memorie recentele imagini vânătoreşti de la Balc… un alt adevărat rai al vânătorilor de azi.

Această permanentă raportare a realităţilor zilelor noastre la cele din vremea „Însemnărilor ieşene” poate continua accentuând impresia că în Iaşi, şi nu numai, timpul s-a oprit, problemele de la începutul sec. al XIX-lea rămânând nerezolvate, ideile şi unele teorii revenind obsedant în viaţa şi cultura neamului.

De pildă, problema maghiară, care apare în articolul *Lipsa reverberaţiei*, se regăseşte şi în paginile unor ziare actuale sau în comentariile de la televiziune. Cuvintele sunt poate altele, esenţa problemei maghiare rămânând în linii mari aceeaşi. Ungurii spun despre români că sunt

> necivilizaţi şi necivilizabili fiind ajutaţi în realizarea intenţiilor lor de înşişi românii care au un defect fundamental „lipsa reverberaţiei sociale. Noi, românii, afirmaţia aparţine lui Gr. T. Popa, nu simţim de ajuns persoana noastră fuzionată într-o comunitate… nu simţim contribuţia noastră la scăderile societăţii” (Popa 1937: 37).

Un alt subiect abordat de revista „Însemnări ieşene” şi prezent în coloanele ziarelor şi revistelor de astăzi este *chestiunea limbii moldoveneşti*. Existau la începutul secolului al XX-lea, continuând să existe şi în zilele noastre, păreri şi atitudini contradictorii în privinţa limbii moldoveneşti. Aceste curente de opinii se pot grupa în:

> a) *Un curent românofil*, care lupta pentru adoptarea limbii române culte şi a alfabetului latin; b) *curentul românofob*, care acreditează ideea că românii şi moldovenii sunt două popoare diferite; c) *curentul arhaic*, ai cărui adepţi pretind că limba moldovenească a avut o evoluţie distinctă de cea a limbii române culte şi reprezintă o limbă de sine stătătoare (Sadoveanu 1937a: 626–638).

Privitor la limba română trebuie menţionate preocupările lui Sadoveanu, ale colaboratorilor lui la revista „Însemnări ieşene”, pentru cultivarea limbii române prin corectitudinea expresiei şi folosirea corectă a neologismelor (Popa 1938a: 168).

Periodic, Sadoveanu publică în paginile „Însemnărilor ieşene” note de memorialistică, în care schiţează câteva portrete ale unor scriitori sau ale unor personaje al căror drum s-a intersectat cu cel prozatorului. În acest sens, un desen puţin caricatural al dascălului de limbă latină, poreclit Codiţă (Sadoveanu 1936c :

BDD-A945 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:18 UTC)

493–496), se adaugă portretelor lui Ibrăilesanu, C. Stere, I. Creangă, G. Topârceanu, Ion Mironescu etc.

Articolele privind starea ţăranului român, a agriculturii în general, dezvoltarea turismului sau existenţa conflictelor armate în lume dovedesc, pe de o parte, preocuparea lui Mihail Sadoveanu pentru viaţa cetăţii, pe de altă parte, sunt texte care au expresivitate prin folosirea cu aceeaşi măiestrie a limbii române ca şi în scrierile literare.

Concomitent cu acest gen de scrieri, Sadoveanu publică în „Însemnări ieşene" proză scurtă, unele povestiri fiind adevărate bijuterii ale genului. În *Înşelări*, autorul, sub acelaşi pretext al vânătorii (de fapt, al pescuitului de păstrăvi) ajunge într-o poiană animată de două personaje: o căprioară şi o vulpe :

> Într-o poiană încărcată de bisăcău înflorit roşu […] căprioara ciugulea cu botişoru-i […] fin stelele înalte ale florilor sub smeurişuri [...] o vulpe aurie ca un jeratic adulmeca adierea dimineţii […] pădure(a) de brad începu să şuşuie (Sadoveanu 1937b: 613–618).

Acelaşi peisaj mirific în *24 iunie*:

> Era o grădină sălbatică înflorită de la nuferii din baltă… volburi se răsucesc pe trestii, irişii galbeni deschideau cărări, boschetele de tamarisc îşi atârnau strugurii dulce mirositori. După sălcii urmau pâlcuri de salcâmi înfloriţi ale căror parfum părea că se târăşte nevăzut şi nesimţit pe oglinda luciului (Sadoveanu 1937c: 1–4)[2].

Neîndoielnic, personalitatea lui Sadoveanu şi a colaboratorilor lui au sporit interesul cititorilor pentru revista „Însemnări ieşene". Noblețea ideilor care au stat la baza selectării şi structurării materialelor din revista „Însemnări ieşene", precum:

> punerea în valoare a specificului naţional în cultură, unificarea sufletească a neamului, sporirea valorii umane în toate direcţiile, educarea tineretului şi antrenarea lui spre intelectualitate, spiritualizare fără dogmatism, detaşarea de politică (Popa 1939: 315–316),

au făcut ca revista să capete un conţinut care nu s-a perimat în timp. Deşi nu a avut impactul pe care l-au înregistrat „Dacia Literară", „Convorbiri literare" sau „Viaţa Românească" în cultura naţională, revista „Însemnări ieşene" a marcat în mod clar viaţa spirituală românească din prima jumătatea a secolului al XIX-lea.

Bibliografie

Popa 1937 : Gr.T. Popa, *Lipsa Reverberaţiei*, „Însemnări ieşene", anul II, vol. III, nr. 1.

Popa 1938a: Gr.T. Popa, *Cinematograful şi limba românească*, „Însemnări Ieşene", anul III, vol. V, nr. 1.

Popa 1938b: Gr. T. Popa, *Tipul revistelor*, „Însemnări ieşene", anul III, vol. V, nr. 3.

Popa 1939: Gr.T. Popa, *Sadoveanu şi „Însemnări ieşene"*, „Însemnări ieşene", anul IV, vol. X, nr. 5.

[2] Despre acest text C. Ciopraga, în prefaţa la Sadoveanu (1971: VIII–XI), scria: „impresii personale din bălţile Dunării se regrupează într-o capodoperă, *24 iunie*. [...] suntem aproape de tehnica simboliştilor, ochiul, urechea alte simţuri acomodate naturii percep global, sintetic, fundamental deci, înregistrând ritmuri şi interferenţe".

BDD-A945 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:18 UTC)

Sadoveanu 1936a: Mihail Sadoveanu, *Războiul din Africa*, „Însemnări ieşene”, anul I, nr. 2.
Sadoveanu 1936b: Mihail Sadoveanu, *Oficiul de turism,* „Însemnări ieşene”, anul I, nr. 3.
Sadoveanu 1936c: Mihail Sadoveanu, *Codiță*, „Însemnări ieşene”, anul I, vol. II, nr. 10.
Sadoveanu 1936d: Mihail Sadoveanu, *Problema ridicării satului românesc*, anul I, vol. II, nr. 22.
Sadoveanu 1936e: Mihail Sadoveanu, *Mic prospect pentru amatori vânători şi pescari,* „Însemnări ieşene”, anul I, vol. II, nr. 24.
Sadoveanu 1937a: Mihail Sadoveanu, *Republica moldovenească dar nu pentru moldoveni*, „Însemnări ieşene”, anul II, vol. IV, nr. 8.
Sadoveanu 1937b: Mihail Sadoveanu, *Înşelări*, „Însemnări ieşene”, anul II, vol. IV, nr. 23.
Sadoveanu 1937c: Mihail Sadoveanu, *24 iunie*, „Însemnări ieşene”, anul III, vol. VI, nr. 4–6.
Sadoveanu 1960: Mihail Sadoveanu, *Mărturisiri*, prefață de Savin Bratu, Bucureşti, ESPLA.
Sadoveanu 1971: Mihail Sadoveanu, *Opere*, prefață de C. Ciopraga, Bucureşti, Editura Minerva, vol. I.

Mihail Sadoveanu and the “Însemnări ieşene” Magazine

Although the *“Însemnări ieşene”* magazine did not have the impact of the magazines *“Dacia literară”* or *“Convorbiri literare”* in the national culture, it surely had a significant impact on the Romanian spiritual life from the first half of the XX-nd century.

An important role in the accomplishment of the magazine’s direction belonged to the writer Mihail Sadoveanu. Our study will focus mainly on Mihail Sadoveanu and his publications, particularly published in “Însemnări ieşene”; according to the purpose declared in its first number, this magazine wanted to be “a completely independent cultural magazine, regardless the social and political tendencies of that time”.

Universitatea de Medicină şi Farmacie „Gr.T. Popa”, Iaşi
România

BDD-A945 © 2010 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:18 UTC)